

АНОТАЦІЯ

Берділа І.І. Пакистан у зовнішньополітичній стратегії Китайської Народної Республіки (2013 – сучасність)

Робота на здобуття кваліфікації магістр міжнародних відносин за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2025.

Зміст анотації.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Після приходу до влади Сі Цзіньпіна, Китай почав проведення зовнішньої політики з акцентом на ініціативу «Один пояс, один шлях», яка спрямована на ґрунтовне посилення співпраці з партнерами на міжнародній арені, з метою розширити логістичні та торгові шляхи аби в результаті отримати перспективи до посилення позицій країни у світовому економічному просторі. Важливе місце в цій ініціативі займає Пакистан, який не лише залучений до економічних проєктів Китаю, а й до системи регіонального і глобального позиціонування офіційного Пекіну на міжнародній арені – політиці «стримування» Індії у Південній Азії та конкуренції за глобальне лідерство зі США.

Характеристика динаміки співпраці Китаю та Пакистану дозволяє зрозуміти яким чином можуть бути розбудовані союзницькі відносини враховуючи проблеми і ризики під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. У свою чергу, загострення індійсько-пакистанських відносин у квітні 2025 р. та реакція і майбутні дії Пекіну крізь призму союзницьких відносин з Ісламабадом, виправдовують взаємну важливість держав одна для одної.

Адже, Пакистан з самого моменту отримання незалежності перебуває у стані протистояння з Індією через вирішення питання приналежності регіону Кашмір. З іншого боку, регіональна конкуренція Індії та Китаю має тенденцію до вираження в прикордонних сутичках між збройними силами обох країн (Доклам – 2017 р., Ладакх – 2020 р.). Це виступає фактором об'єднання та акцентуванню дій Китаю та Пакистану аби створити важіль протистояння Індії у Південній Азії. Розуміючи перспективи самостійного протистояння китайсько-пакистанському союзу – Індія активно співпрацює зі Сполученими Штатами Америки. США, після виведення контингенту з Афганістану в 2021 р., змінюють регіональні пріоритети, послабивши взаємодію з Пакистаном, та відповідно, активізувавши співробітництво з Індією в різних сферах, в тому числі, й військовій. Залучення Індії до регіональних військових блоків може призвести до паритету між сторонами у протистоянні в регіоні, або спричинити ескалацію, яка вплине на глобальний міжнародний порядок.

II

На регіональному рівні Пакистан та Китай намагаються діяти спільно шляхом співпраці на теренах Шанхайської організації співробітництва, акцентуючи увагу на протистоянні терористичним організаціям в своїх країнах, таких як «Техрік-і-Талібан Пакистан», «Армія визволення Белуджистану» та «Організація визволення Східного Туркестану». В межах військового співробітництва, армії обох країн проводять спільні військові навчання та працюють над спільними розробками у військово-технічній сфері.

Крім безпекової сфери, китайсько-пакистанське партнерство виправдовується економічною та соціально-гуманітарною складовими. Китай та Пакистан проводять спільну роботу над створенням інфраструктурних проектів та вдосконаленням вже наявних. Китайсько-пакистанський економічний коридор, який у 2022 р. увійшов у нову стадію реалізації, можна охарактеризувати як фундамент для подальшого прогресу обох сторін, та на внутрішньому ландшафті має сприяти покращенню соціально-економічної ситуації, а на зовнішньому – до розширення можливостей щодо побудови торгових маршрутів в умовах нестабільності у відносинах між акторами на міжнародному просторі.

Об'єктом дослідження виступає зовнішньополітична стратегія Китайської Народної Республіки (2013 – сучасність).

Предметом є місце Пакистану у зовнішньополітичній стратегії Китайської народної Республіки (2013 – сучасність).

Територіальні рамки цього дослідження обмежені територією Китаю, Пакистану, Індії, Афганістану та США, зважаючи на вплив регіональних та позарегіональних держав на китайсько-пакистанське співробітництво в різних сферах.

Хронологічні межі цього дослідження охоплюють період з 2013 по 2025 рр. *Нижня межа* – 2013 р. – прихід до влади в Китаї Сі Цзіньпіна та інтенсифікація співробітництва з Пакистаном в різних сферах. *Верхня межа* – початок 2025 р. – зміцнення пакистансько-китайської взаємодії у результаті зустрічі 5 лютого 2025 р. між президентом Пакистану Асіфом Алі Зардарі та очільником КНР Сі Цзіньпінем, укладанням низки двосторонніх договорів та необхідністю переходу будівництва китайсько-пакистанського економічного коридору на 2 етап, а також загострення індійсько-пакистанських відносин у квітні 2025 р. Для більш детального розгляду галузей співробітництва обох країн, а також впливу безпекових факторів на регіональному рівні, автор дещо виходить за визначені хронологічні межі.

Метою роботи є дослідження ролі та місця Пакистану у зовнішньополітичній стратегії Китаю на сучасному етапі на основі багатогалузевої взаємної співпраці.

Виходячи із цієї мети можна визначити такі **завдання** роботи:

– охарактеризувати стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження;

III

- розглянути теоретико-методологічні основи дослідження;
- розкрити питання концептуальних засад та геополітичної складової зовнішньої політики Китаю щодо Пакистану;
- виокремити нормативно-правову базу та механізми політико-дипломатичної взаємодії Китаю та Пакистану;
- охарактеризувати місце Китайсько-пакистанського економічного коридору як стратегічного напрямку двосторонніх відносин;
- висвітлити соціально-культурний та гуманітарний виміри двосторонніх відносин;
- розглянути військову та безпекову сфери китайсько-пакистанської співпраці;
- проаналізувати «афганський» та «індійський» фактори у трикутнику інтересів КНР-Пакистан-США

Наукова новизна роботи полягає у недостатньому рівні розкриття тематики у вітчизняній науці і передбачає собою те, що у магістерській роботі:

- вперше здійснено системний аналіз китайсько-пакистанського співробітництва за каденції Сі Цзиньпіна у різних сферах, зважаючи на динамічні події сучасності та з акцентом на реалізацію Китайсько-пакистанського економічного коридору і конкурентної взаємодії з регіональними (Індія) та позарегіональними (США) акторами міжнародних відносин;
- поглиблено дослідження інституційного рівня співпраці в енергетичній сфері, зокрема тих, які стосуються проблеми ефективного використання водних ресурсів, та вплив однієї з гілок проекту «Один пояс, один шлях» – «Шовкового шляху здоров'я» (ШШЗ) на проблему боротьби з COVID-19 в Пакистані;
- набуло подальшого розгляду з'ясування методів та форм військово-політичної взаємодії (оборонної дипломатії) та культурно-гуманітарної взаємодії як проявів балансування між «жорсткою» та «м'якою» силою у зовнішній політиці Китаю.

Практичне значення роботи полягає у наявності наукової та навчальної метою та передбачає подальше використання студентами, аспірантами та викладачами політичних та економічних факультетів, досягнені під час роботи результати можуть бути використані при розробці та викладання навчальних курсів, зокрема, «Міжнародні відносини та світова політика», «Зовнішня політика країн Азії», «Міжнародні організації у міжнародних відносинах», а також «Міжнародні економічні відносини».

Апробація результатів дослідження. Певні теоретичні напрацювання та результати цього дослідження були використані для підготовки виступів на 3 конференціях: Міжнародній очно-дистанційній науково-практичній конференції «Глобальні та регіональні виміри сучасної системи міжнародних відносин» (до

20-річчя кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики) (м. Миколаїв, 17 листопада 2023 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Могилянські читання – 2024: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти» (м. Миколаїв, 6 – 10 листопада 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття» (м. Житомир, 12-13 грудня 2024 р.). Матеріали дослідження були використані під час Всеукраїнського науково-практичного вебінару «Цілі сталого розвитку України в пан'європейському контексті» (м. Київ, 26 вересня 2024 р.).

Публікації. За темою магістерської роботи опубліковано 5 праць, з них – 2 наукові статті у фахових журналах категорії «Б» (у співавторстві з науковим керівником – «Співпраця в енергетичній сфері між Пакистаном та Китаєм в межах проєкту Китайсько-пакистанського економічного коридору» в журналі «Старожитності Лукомор'я» та «Геополітичний та логістичний в китайсько-пакистанського економічного коридору» в журналі «Консенсус») та 3 тез і матеріалів вище зазначених конференцій.

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить 132 сторінки, з них основного тексту – 106 сторінок. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, 9 підрозділів, висновків, списку джерел та літератури (183 найменування українською та англійською мовами) та додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** було виділено актуальність теми, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет дослідження; окреслено методи дослідження, описано наукову новизну з урахуванням практичного значення отриманих результатів, їх апробація, надано опис структури роботи.

У першому розділі «**Теоретичні основи дослідження**» розглянуто загальний стан наукової розробки та джерельної бази дослідження, виокреслено понятійно-категоріальний апарат дослідження, принципи, підходи та методи дослідження проблеми. Розділ включає в себе три підрозділи. Літературу, що була використана під час дослідження, автором було розділено за країнознавчим критерієм: наукові праці вітчизняних науковців, статті пакистанських фахівців-міжнародників, наукові роботи китайських дослідників обраної тематики, дослідження представників західної наукової школи, серед яких було виокремлено португальських та німецьких фахівців, та азійської наукової школи, яку склали наукові розробки та статті ізраїльських, індійських та малайських вчених. На думку автора вітчизняна наукова школа, хоча й сформувала на сьогодні ґрунтовну базу щодо дослідження питання китайсько-

пакистанських відносин, але досі спостерігається дефіцит опрацювання питань, що стосуються окремих аспектів взаємодії Китаю та Пакистану на сучасному етапі. З іншого боку, література зарубіжних дослідників, особливо пакистанських, китайських та індійських характеризується певним рівнем суб'єктивізму та заангажованості, що спонукало автора залучити низку джерел для забезпечення достатнього рівня об'єктивності проведеного дослідження.

Також у першому розділі було надано характеристику джерельній базі, що була використана під час роботи над дослідженням. Сукупність джерел була розподілена за наступними групами: документи глав держав та урядів і публікації органів державної влади, документи міжнародних організацій, офіційні виступи та заяви політичних діячів і державних службовців, публікації політичних та державних діячів, статистичні довідники, публікації ЗМІ.

У процесі опрацювання питань дослідження автором було використано низку загальнонаукових методів. Варто відзначити використання принципів історизму, об'єктивізму, наукового плюралізму, інституціонального підходу (характеристика взаємодії Китаю та Пакистану на рівні окремих інституцій, міждержавних органів та міжнародних організацій), а також системного, компаративного та діалектичного методів, що дозволило провести роботу над дослідженням китайсько-пакистанських відносин з точки зору різних факторів та чинників. Відзначимо, використання автором методу контент-аналізу з метою дослідження характерних рис пакистансько-китайської взаємодії крізь призму офіційної міждержавної риторики.

У другому розділі **«Основи зовнішньополітичної стратегії КНР та місце в ній Пакистану»** було окреслено концептуальні засади та геополітичний фактор китайсько-пакистанського партнерства на сучасному етапі. Окрему увагу було приділено документам обох держав, що містять положення про спрямованість у зовнішній політиці. Під час дослідження цього питання було проведено огляд «Білих книг» Китаю та Стратегії національної безпеки Пакистану від 2014 р. щодо аспектів двосторонніх відносин як з точки зору офіційного Пекіну, так і Ісламабаду.

В свою чергу, це дало змогу проаналізувати роль Пакистану у китайських регіональних ініціативах та спільних проектах, таких як «Один пояс, один шлях», «Шовковий шлях здоров'я». Зокрема увага була приділена інституційному рівню співпраці в межах Шанхайської організації співробітництва. Автором було виокремлено основні аспекти та проаналізовано структурні рівні політико-дипломатичної взаємодії між Китаєм та Пакистаном. Визначено основні тенденції взаємодії через огляд зустрічей представників різних рівнів: очільників держав, окремих міністрів, делегацій та міжпартійні контакти.

У підсумку проведеної роботи над другим розділом, автором було охарактеризовано політико-дипломатичну взаємодію між Китаєм та Пакистаном як активну та динамічну.

У третьому розділі **«Соціально-економічні детермінанти зовнішньополітичної стратегії КНР щодо Пакистану»** було опрацьовано питання співробітництва Китаю та Пакистану в культурній, гуманітарній та економічній сферах. Під час розгляду економічної сторони китайсько-пакистанського партнерства було проаналізовано Китайсько-пакистанський економічний коридор(КПЕК) як один з фундаментальних процесів у відносинах між обома державами на сучасному етапі.

КПЕК, в свою чергу, також став чинником взаємозв'язку економік обох країн, надавши Китаю додатковий торговий шлях, та значно підвищивши інвестиції китайської сторони в пакистанську економіку, інфраструктуру та енергетику. Було визначено, що співпраця в енергетиці, в тому числі в сфері побудови гідроелектростанцій, що стало інструментом вирішення проблеми неефективного використання водних ресурсів в Пакистані, що особливо актуально під час наявної конфронтації з Індією.

Існуючий рівень динаміки економічних зв'язків Китаю та Пакистану створив підґрунтя для посилення співпраці в гуманітарній та культурній сферах, в тому числі й на інституційному рівні. Це втілювалось у створенні спільних комісій з вирішення «водних» питань у внутрішній державній політиці Пакистану та її впливу на пакистансько-індійські відносини. Більше того, активізувалася науково-освітня взаємодія між обома країнами, в Пакистані все більше уваги приділяється галузі китаєзнавства та поширенню вивчення китайської мови. Це обумовило досить високий рівень діяльності Інститутів Конфуція, які спеціалізуються на вищевказаній проблематиці, та на сьогоднішній день налагодили канали комунікації з основними університетами Пакистану.

Відзначаючи участь Пакистану в китайській ініціативі «Один пояс, один шлях», було розглянуто роль частини цього проекту – «Шовкового шляху здоров'я» у боротьбі з пандемією COVID – 19 в Пакистані. Китайську допомогу Пакистану в межах «Шовкового шляху здоров'я» можна розглядати одночасно як продовження тенденції на посилення різностороннього партнерства обох країн, так і підтвердження важливості Пакистану у системі координат країн-партнерів КНР.

У четвертому розділі **«Відносини з Пакистаном як чинник регіонального та глобального позиціонування»** було описано механізми китайсько-пакистанської співпраці у безпековій сфері, в тому числі, у військово-технічній галузі, та враховуючи актуальні аспекти безпекової ситуації в регіоні Південної Азії. В рамках опрацювання розділу було виділено специфіку взаємодії обох країн на фоні зміни очільників Збройних сил Пакистану та розвитку військової/оборонної дипломатії.

Військово-технічна співпраця між Китаєм та Пакистаном реалізується у сфері розробки та виробництва техніки військового призначення, передусім, дотичних до військово-повітряних та військово-морських сил, враховуючи

VII

стратегічне значення пакистанського порту Гвадар, орендованого Китаєм, для спільних проектів обох країн. Діяльність різноманітних терористичних організацій розглядається у розділі як один із факторів консолідації безпекових зусиль Китаю та Пакистану в сфері антитерористичної стратегії, в тому числі, шляхом співробітництва в Шанхайській організації співробітництва.

Виявлено, що Китай і Пакистан активно співпрацюють крізь призму «афганського» фактору, що також регламентується роллю США. Офіційний Вашингтон довгий час співпрацював з Ісламабадом та використовував пакистанську територію для проведення та підтримки власних операцій в Афганістані. Автором було описано зміну вектору співробітництва США в регіоні з Пакистану на Індію через поступове припинення бойових дій та остаточне виведення контингенту з території Афганістану. Китай та Пакистан відзначилися консолідованою позицією щодо врегулювання ситуації в регіоні, спільно брали участь в розробці та проведенні групових самітів за участі як представників уряду Афганістану, так і представників «Талібану», хоча останні ставали причиною зриву спільних засідань. Сучасний стан відносин трикутника Китай – Афганістан – Пакистан характеризується певними конструктивним діалогом щодо розбудови майбутньої взаємодії в регіоні та принаймні прагнення нової влади в Афганістані до недопущення поновлення терористичної діяльності.

Роль Індії у відносинах між Китаєм та Пакистаном було визначено як фактор об'єднання на фоні спільного противника. На сучасному етапі, Китай та Індія робили спроби щодо покращення відносин та стабілізації стану регіональної безпеки, однак прикордонні сутички зводили ці спроби нанівець. Було відзначено китайсько-пакистанську взаємну підтримку на дипломатичному полі під час напруженостей у відносинах з Індією, що продемонстровано і останнім загостренням пакистансько-індійських відносин у квітні 2025 р. З іншого боку, було виділено активність Індії у процесі розбудови Чотиристороннього діалогу з питань безпеки разом з Австралією, Японією та США, що в перспективі може призвести до блокового протистояння в регіоні з Пакистаном та Китаєм.

У результаті, автор акцентує увагу на комплексності та складності питання взаємовідносин Китаю та Пакистану на сучасному етапі, що вимагає подальшого дослідження різних аспектів китайсько-пакистанського партнерства та їхньої співпраці як окремого процесу на міжнародній арені.

У **висновках** узагальнено головні результати магістерського дослідження.

1. Охарактеризовано стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження. Загальний спектр наукової літератури було класифіковано за країнознавчим критерієм: праці вітчизняних науковців, роботи китайських фахівців, пакистанських експертів-міжнародників, представників західної наукової школи (американських, португальських та німецьких вчених), та

VIII

азійських науковців (представників індійського, ізраїльського та малайського наукових співтовариств). Зазначений спектр наукових розвідок дозволив уникнути високого рівня суб'єктивності у працях пакистанських, індійських та китайських науковців.

Високий рівень інтенсивності та багатогалузева структура відносин між Китаєм та Пакистаном стали передумовою до використання наступної низки джерел: 1) документи глав держав та урядів; 2) документи міжнародних організацій; 3) офіційні виступи та заяви політичних діячів і державних службовців; 4) публікації політичних та державних діячів; 5) статистичні довідники; 6) публікації ЗМІ. Наявна кількість джерел забезпечила виконання більш детального аналізу комплексу китайсько-пакистанських відносин.

2. Розглянуто теоретичну та методологічну основу для дослідження обраної тематики. Під час проведення дослідження було використано такі категорії як «міжнародні відносини» та «політичний реалізм», концепт «тероризм» «м'яка сила», «оборонна дипломатія». Задля максимального охоплення проблематики місця Пакистану в зовнішньополітичній стратегії Китаю на сучасному етапі було використано наступні принципи: принцип історизму, об'єктивізму та принцип наукового плюралізму. Варто відзначити також інституціональний підхід, який сприяв більш комплексному розгляду питання китайсько-пакистанського партнерства в рамках заснування спільних структур та організацій. Використання діалектичного підходу дозволило проаналізувати тематику враховуючи вплив на неї різних факторів (як внутрішніх, так і зовнішніх). Системний метод сприяв виявленню взаємозалежності між двостороннім рівнем китайсько-пакистанських відносин, регіональною ситуацією та глобальною динамікою міжнародних процесів. Проведений контент-аналіз заяв високопосадовців Китаю та Пакистану підтвердив союзницький характер двосторонньої взаємодії. Під час роботи автор використав наступні загальнонаукові методи: аналіз, синтез, дедукція, індукція, компаративний метод, описовий метод, узагальнення та групування, метод геополітичного аналізу.

3. Розкрито питання концептуальних засад та геополітичної складової зовнішньої політики Китаю щодо Пакистану. Визначено поступове посилення партнерства, яке значно прискорилося після 2014 р., коли керівництво Китаю змістило свій фокус активної співпраці з великих держав на малі держави. Участь Пакистану в ініціативі «Один пояс, один шлях» з самого моменту її заснування виступає для Китаю можливістю посилювати власний торгівельний вплив не тільки на сусідні країни, а й на країни Африки в купі з європейською частиною континенту Євразії. Стратегічне відношення до Пакистану пояснюється можливістю посилювати тиск на Індію та розбудовувати економічні проекти, які сприятимуть встановленню лідерства Китаю у світі, що регламентується у відповідних «Білих Книгах». Допоміжним індикатором у визначенні рівня зближення двох країн було визначено дипломатичну мову,

IX

через особливості еволюції характеристик двосторонніх відносин з боку китайських посадовців. Взаємоповага питань територіальної цінності обох партнерів виражається у виразі «Залізне братство», яке неодноразово застосовується під час спільних заяв.

4. Виокремлено нормативно-правову базу та механізми політико-дипломатичної взаємодії Китаю та Пакистану на сучасному етапі. Практика підписання Меморандумів про взаєморозуміння в різних сферах між обома країнами, які наголошують про важливість двостороннього партнерства та концентруються на посиленні співпраці в певних галузях. Зокрема, підписання у 2013 р. Меморандуму про взаєморозуміння та співпрацю, що стало своєрідною точкою відправлення партнерства Китаю та Пакистану в рамках проекту «Один пояс, один шлях». 20-21 квітня 2015 р. Президент Китаю Сі Цзіньпін здійснив офіційний візит до Пакистану, під час якого зазначено про «побудову китайсько-пакистанської спільноти спільної долі для тіснішої взаємовигідної співпраці», а сторони затвердили стратегічні наміри двосторонніх відносин.

Виявлено тенденцію до того, що перші закордонні візити очільники Пакистану здійснюють саме до Китаю. Візит обраного у лютому 2024 р. прем'єр-міністра Пакистану Шахбаз Шаріфа до Пекіну відзначився «Заявою про спільне бачення щодо поглиблення пакистансько-китайської взаємодії та партнерства у Новій ері».

Китай та Пакистан мають низку механізмів для розбудови співробітництва та стратегічного діалогу – на рівні МЗС, співпраця Міністерства планування, розвитку та реформ Пакистану та Національної комісії з розвитку та реформ Китаю. Як додатковий показник високого рівня поваги Пакистану до Китаю варто є практика нагородження китайських посадовців нагородою «Нішан-І-Пакистан», яка є найвищою нагородою країни для представників іноземних держав.

5. Охарактеризовано місце Китайсько-Пакистанський економічного коридору як стратегічного напрямку двосторонніх відносин. Проект став важливою частиною втілення в життя планів щодо розбудови проектів «Один пояс, один шлях» та Морського шовкового шляху. Визначним моментом в цьому питанні постає відкриття порту Гвадар 13 листопада 2016 р. Облаштування інфраструктури від китайсько-пакистанського кордону до Гвадари є ключем для придбання альтернативних торговельних маршрутів та маршрутів енергопостачання для Китаю, які останній прагне використовувати з метою модернізації власної промисловості та зменшення ризиків на випадок регіональної ескалації. З іншого боку, Пакистан отримує своєрідну базу для власної модернізації різних сфер: автомагістралі, ГЕС, ТЕС, та навіть АЕС. Додаючи до цього розбудову залізничного сполучення, це створює велику кількість робочих місць. Основний масив проблем в цьому питанні створює «Визвольна армія Белуджистану», яка вдається до терактів на робочих об'єктах аби завадити втіленню планів в життя.

6. Висвітлено соціально-культурний та гуманітарний виміри двосторонніх відносин. В цьому питанні досить показовим є фактор «м'якої сили» Китаю, який комплексно сприяє подоланню негаразд всередині Пакистану. Спільна діяльність на рівні інститутів та науково-дослідницьких центрів є фактором, який значно сприяє подоланню неефективності використання водних ресурсів в Пакистані. В рамках ініціативи Шовкового шляху здоров'я, Китай надав Пакистану комплексну допомогу в питанні боротьби з пандемією COVID-19: постачання захисних масок, надання партій вакцин та навіть розбудова медичних центрів з метою запобігання епідеміологічного колапсу. Діяльність Інститутів Конфуція та факультетів китайської мови виступає своєрідним фундаментом для створення науково-технічних кадрів для подальшої співпраці двох країн, а також може виступати інструментом збільшення впливу Китаю на соціально-політичну думку в Пакистані.

7. Розглянуто військову та безпекову сфери китайсько-пакистанської співпраці. Особливістю в цьому питанні виступають зустрічі Головнокомандуючих Збройних сил Пакистану з головою КНР, Сі Цзіньпінем. Це може стверджувати як про прихильність військового керівництва країни до партнерства з Китаєм, так і про рівень впливу генералітету у політичній ієрархії Пакистану. Країни за довгий час співробітництва налагодили взаємодію у військово-технічній сфері, які виразилися в спільній розробці винищувача JF-17, постачання винищувачів J-10C Пакистану та виробництво китайською суднобудівною корпорацією військових суден на замовлення для пакистанських ВМС. Спільна проблема тероризму на кордоні між обома країнами сприяла вступу Пакистану до ШОС у 2017 р. На теренах цієї організації Китай та Пакистан співпрацюють у сфері боротьби з терористичними угрупованнями, акцентуючи увагу на прикордонних регіонах, де розташовані основні бази «Ісламського руху Східного Туркестану», який виступає за незалежність Синьцзян-Уйгурського автономного округу від КНР.

8. Проаналізовано «афганський» та «індійський» фактори у трикутнику інтересів КНР-Пакистан-США. Виведення контингенту США з Афганістану вплинуло на зменшення ролі Пакистану в зовнішній політиці США, що в свою чергу призводить до нарощування співпраці з Індією в рамках недопущення регіонального лідерства Китаю. Оренда Індією порту Чабахар в Ірані на 10 років є своєрідною відповіддю на китайську оренду порту Гвадар, що може передбачати за собою ескалацію в Ормузькій протоці, де також розташовується контингент армії США (Катар). Відзначимо активізацію військово-політичного діалогу між Ісламабадом та Пекіном у зв'язку із загостренням індійсько-пакистанських відносин у квітні 2025 р. Зокрема, китайська сторона підтримала територіальну цілісність Пакистану, позаяк США висловилися щодо сприяння Індії у боротьбі з тероризмом, фактично, підтримуючи звинувачення офіційного Нью-Делі щодо сприяння тероризму зі сторони Пакистану. Враховуючи географічну близькість, ситуація в Афганістані має значний вплив на подальшу

співпрацю Китаю та Пакистану у спільних проєктах. Наразі, із приходом до влади, «Талібан» активно почав офіційно взаємодіяти з Китаєм та Пакистаном що впливає на китайсько-пакистанську взаємодію у межах КПЕК, а сторони висловлюють прагнення до розбудови співпраці у майбутньому.

Ключові слова: Китай, Пакистан, Індія, Афганістан, США, зовнішня політика, «Один пояс, один шлях», китайсько-пакистанський економічний коридор, афганський фактор.

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати магістерської роботи:

Статті в наукових виданнях

1. Тихоненко І. В., Берділа І. І. Геополітичний та логістичний виміри китайсько-пакистанського економічного коридору // Консенсус. 2025. № 1. С. 260-274.
2. Тихоненко І. В., Берділа І. І. Співпраця в енергетичній сфері між Китаєм та Пакистаном в межах проєкту китайсько-пакистанського економічного коридору // Старожитності лукомор'я. 2025. №2. С. 238-248.

Матеріали і тези конференцій

3. Берділа І. Політико-дипломатична взаємодія Китаю та Пакистану у 2013-2024 рр // «Могилянські читання 2024: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: Всеукраїнська науково-практична конференція, Миколаїв, 6-10 листопада. 2024. / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2024. С. 107-111.
4. Берділа І. Характеристика сучасного стану військово-політичного співробітництва КНР та Пакистану // «Глобальні та регіональні виміри сучасної системи міжнародних відносин» (до 20-річчя кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики): міжнародна очно-дистанційна науково-практична конференція, Миколаїв, 17 листоп. 2023 р. / ЧНУ ім. Петра Могили. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. С. 30-31.
5. Берділа І.І., Тихоненко І.В. «Індійський» фактор у трикутнику інтересів КНР-Пакистан-США // Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів ХХІ століття: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 12-13 грудня 2024 року. – Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 570-573. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/570.pdf>